

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

EWELINA FORYT
ORCID: 0000-0002-6231-0958
ewelinaforyt@gmail.com

Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia
27 marca 2024 r. (I ACa 471/22) dotyczącego uprawnienia
zarządcy przymusowego, ustanawianego na podstawie
art. 292a k.p.k., do skorzystania z roszczenia ekscydencyjnego

Commentary on the Judgment of the Court of Appeal in Kraków of 27 March 2024
(I ACa 471/22) Concerning the Right of a Compulsory Administrator, Appointed
Pursuant to Article 292a of the Criminal Procedure Code, to Exercise a Claim for
damages

Teza: W granicach zapewniających wykonanie zadań stawianych zarządcy przymusowemu na podstawie art. 292a k.p.k. jest on uprawniony do samodzielnego skorzystania z roszczenia ekscydencyjnego co do składnika stanowiącego element zabezpieczonej masy majątkowej, niezależnie od takiego uprawnienia po stronie zarządzającego majątkiem przedsiębiorcy.

Głosowane orzeczenie¹ zapadło na gruncie stanu faktycznego, w którym zarządca przymusowy przedsiębiorstwa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O. wystąpił z pozwem o zwolnienie spod egzekucji dwóch linii techno-logicznych, zajętych przez komornika sądowego, w ramach postępowania egzekucyjnego. Przedmiotowe postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte przez pozwanego – osobę fizyczną – dla zaspokojenia jego wiarytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym wobec A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej. Zarządca w uzasadnieniu pozwu wskazał, że został on

¹ Wyrok SA w Krakowie z dnia 27 marca 2024 r., I ACa 471/22, Legalis nr 3190141.

ustanowiony na podstawie art. 292a k.p.k.² i jego obowiązkiem jest zapewnienie ciągłości pracy przedsiębiorstwa zabezpieczonego w ramach tego postępowania. W ocenie zarządcy nie jest to możliwe w warunkach, gdy linie technologiczne, stanowiące składniki przedsiębiorstwa, zostały zajęte przez komornika na rzecz pozwanego w ramach postępowania egzekucyjnego. Zdaniem zarządcy stanowią one własność spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w O., a nie dłużnika pozwanego – A. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo-akcyjnej, co potwierdzają dokumenty w postaci dwóch faktur sprzedażowych. Faktury te dokumentują nabycie obu linii przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w O. Odpowiadając na pozew, pozwany domagał się oddalenia powództwa. W swoim stanowisku przede wszystkim wskazał na niedochowanie terminu zawitego dla wytoczenia powództwa, ponieważ strona powodowa dowiedziała się dużo wcześniej o zajęciu obu linii przez organ egzekucyjny.

W glosowanym wyroku Sąd Apelacyjny w Krakowie uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Kielcach i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Sąd odwoławczy uznał bowiem, że Sąd Okręgowy w Kielcach nie ustalił, czy zarządca dochował terminu na wniesienie powództwa ekscydencyjnego, o którym mowa w art. 841 § 3 k.p.c.³. Takich ustaleń ani ocen sąd I instancji nie dokonał, a zaniechanie to – realizując przesłankę nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. – spowodowało wydanie przez sąd II instancji orzeczenia kasatoryjnego. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny przedstawił interesującą tezę, że zarządca przymusowy ma prawo do samodzielnego skorzystania z roszczenia ekscydencyjnego co do składnika stanowiącego element zabezpieczonej masy majątkowej, niezależnie od takiego uprawnienia po stronie zarządzającego majątkiem przedsiębiorcy.

Z punktu widzenia tej sprawy istotne jest ustalenie, jakie czynności prawne i faktyczne może podejmować zarządca przymusowy ustanowiony na podstawie art. 292a k.p.k. Wypowiedzi przedstawicieli doktryny na ten temat są nieliczne i sprowadzają się w istocie do przywołania stwierdzeń wynikających z samego tekstu poszczególnych jednostek redakcyjnych przepisu. W doktrynie i orzecznictwie jest sporne, czy posiada on legitymację czynną i bierną do występowania w sporach sądowych oraz czy znajdują do niego zastosowanie przepisy kodeksu

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2025, poz. 46, ze zm.).

³ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1568, ze zm.).

postępowania cywilnego dotyczące zarządu przymusowego ustanawianego nad przedsiębiorstwem⁴.

Według pierwszego poglądu, który wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 17 października 2019 r., zarząd przymusowy przedsiębiorstwa ustanowiony na podstawie art. 292a § 1 k.p.k. istnieje obok zarządu sprawowanego przez przedsiębiorcę. Takie stanowisko zostało poparte argumentem, że art. 292a k.p.k. statuuje odrębny sposób zabezpieczenia wykonania orzeczenia od zarządu przymusowego określonego w kodeksie postępowania cywilnego, a więc zarząd przymusowy nie uprawnia do reprezentowania przedsiębiorcy w sporze sądowym. W innym razie nie byłoby konieczności umieszczenia art. 292a w kodeksie postępowania karnego. Wystarczyłoby samo odesłanie z art. 292 § 1 k.p.k., na podstawie którego zabezpieczenie następuje w sposób wskazany w przepisach kodeksu postępowania cywilnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. W ocenie Sądu Najwyższego zabezpieczenie w drodze ustanowienia zarządu przymusowego na podstawie art. 292a § 1 k.p.k. jest właśnie sposobem zabezpieczenia, który nie jest wskazany w przepisach kodeksu postępowania cywilnego. W związku z tym przy wykładni tego artykułu jedynie pomocnicze znaczenie mogą mieć przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące zarządu przymusowego, ponieważ zarząd przymusowy określony w art. 292a § 1 k.p.k. nie jest tym samym zarządem przymusowym, o którym mowa w kodeksie postępowania cywilnego⁵. Odmienne stanowisko, które pojawiło się w doktrynie, zakłada, że do instytucji zarządu przymusowego stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące zabezpieczenia roszczeń pieniężnych w zakresie, w jakim dotyczą one zarządu przedsiębiorstwem (art. 752⁴–752⁶ k.p.c.). Z kolei w art. 752⁴ § 1 k.p.c. znajduje się bezpośrednie odwołanie do przepisów dotyczących zarządu w toku egzekucji z nieruchomości, tj. art. 931–941 k.p.c. W świetle tego poglądu do zabezpieczenia majątkowego mają odpowiednie zastosowanie przepisy art. 752⁴–752⁶ k.p.c. oraz art. 931–941 k.p.c.⁶

Nie można zgodzić się z twierdzeniem Sądu Apelacyjnego, że do określenia granic kompetencji zarządcy przymusowego ustanowionego w postępowaniu karnym nie może posłużyć regulacja zawarta w kodeksie postępowania cywilnego. Sąd Apelacyjny uzasadnił swoje stanowisko tym, że w innym wypadku

⁴ Przeciwno przyznaniu zarządcy przymusowemu legitymacji procesowej zob. postanowienie SN z dnia 17 października 2019 r., III PZ 15/19, OSNP 2020, nr 10, poz. 108. Odmienne P. Kruszyński, M. Muszyński, *Ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 12, s. 5–17; M. Kaliński, T. Martiszek, K. Tatara, *Reprezentacja przedsiębiorstwa z zarządem przymusowym – glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 17.10.2019 r. (III PZ 15/19)*, „Monitor Prawa Bankowego” 2022, nr 10, s. 43 i n.

⁵ Tak postanowienie SN z dnia 17 października 2019 r., III PZ 15/19, OSNP 2020, nr 10, poz. 108.

⁶ Tak P. Kruszyński, M. Muszyński, *op. cit.*; M. Kaliński, T. Martiszek, K. Tatara, *op. cit.*, s. 43 i n.

odrębna regulacja zawarta w art. 292a k.p.k. w zakresie zasad ustanowienia i sposobu wykonywania zarządu byłaby zbędna. Wystarczyłoby wówczas odesłanie do regulacji zawartej w kodeksie postępowania cywilnego, z czego ustawodawca jednoznacznie zrezygnował. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na istotną niekonsekwencję zawartą w uzasadnieniu analizowanego orzeczenia. Z jednej strony Sąd Apelacyjny uważa, że nie można stosować przepisów kodeksu postępowania cywilnego do zarządu przymusowego ustanowionego w postępowaniu karnym, a z drugiej strony jednoznacznie stwierdza możliwość skorzystania przez zarządcę przymusowego z powództwa ekscydencyjnego (art. 841 k.p.c.) – bez głębszej analizy, na jakiej podstawie można z tego przepisu skorzystać.

Sąd Apelacyjny w głosowanym wyroku nie zauważył, że należy wyraźnie odróżnić sposób zabezpieczenia (art. 292a § 1 k.p.k.) od sposobu jego wykonania (np. art. 27a § 1 k.k.w.⁷, art. 752⁴ § 1 k.p.c.). Wykonywanie postanowień o zabezpieczeniu majątkowym co do zasady odbywa się według przepisów kodeksu karnego wykonawczego⁸. Zgodnie z art. 27a § 1 k.k.w. do wykonania postanowień o zabezpieczeniu grzywny, świadczenia pieniężnego, środka kompensacyjnego oraz kosztów sądowych mają zastosowanie przepisy kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli niniejsza ustawa nie stanowi inaczej. Odmienna regulacja dotyczy m.in. zarządu przymusowego. Art. 195c k.k.w. został dodany jako konsekwencja wprowadzenia do prawa karnego możliwości orzeczenia przepadku przedsiębiorstwa (art. 44a k.k.⁹) i wykonania tego środka przy zastosowaniu przepisów o zarządzie przymusowym¹⁰. Zgodnie z art. 195c k.k.w. do zarządu przymusowego stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o zarządzie przymusowym w zakresie nieuregulowanym przepisami kodeksu postępowania karnego. Zestawienie treści art. 195c k.k.w. oraz przepisów kodeksu postępowania karnego i kodeksu postępowania cywilnego skłania do przyjęcia, że chodzi o odesłanie do przepisów kodeksu postępowania cywilnego o zarządzie przymusowym przedsiębiorstwa ustanawianym jako forma zabezpieczenia (art. 752⁴ § 2 w zw. z art. 930 i 933 k.p.c.)¹¹.

Zatem na podstawie art. 292a § 2 i 3 k.p.k., art. 195c k.k.w. oraz odpowiednio stosowanego art. 752⁴ § 1 k.p.c. zarząd przymusowy przedsiębiorstwa wykonuje się według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości. Postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym z chwilą wydania stanowi tytuł wykonawczy

⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. 2025, poz. 911, ze zm.).

⁸ P. Żak, *Zabezpieczenie przez ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa i wyznaczenie zarządcy w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2025, nr 4, s. 155–188.

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2025, poz. 383, ze zm.).

¹⁰ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017, s. 919.

¹¹ Tak L. Osiński, [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2023, s.774.

(art. 293 § 5 k.p.k.). Jest więc ono natychmiast wykonalne i nie ma potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności¹². Analogiczną regulację przewiduje art. 752⁴ § 1¹ k.p.c., zgodnie z którym postanowienie o ustanowieniu zarządcy jest jednocześnie podstawą do wprowadzenia go w zarząd bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności. Zarząd przymusowy może być ustanowiony wobec przedsiębiorstwa stanowiącego własność oskarżonego (art. 44a § 1 k.k.) lub wobec przedsiębiorstwa niestanowiącego własności oskarżonego (art. 44a § 2 k.k.). W art. 292a k.p.k. mowa jest bowiem o przedsiębiorstwie jako zorganizowanym zespole składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej (art. 55¹ k.c.). Przekonuje o tym również art. 292a § 7 k.p.k., zgodnie z którym na postanowienie sądu w przedmiocie zatwierdzenia postanowienia o zabezpieczeniu lub w przedmiocie zabezpieczenia stronom, pokrzywdzonemu oraz właścicielowi lub osobie kierującej przedsiębiorstwem w jego imieniu przysługuje zażalenie. Właściciel przedsiębiorstwa nie musi być więc stroną postępowania – oskarżonym (podejrzany)¹³.

Z punktu widzenia analizy prawnej istotne jest ustalenie, jakie czynności wchodzą w zakres kompetencji zarządcy, co w rzeczywistości sprowadza się do ustalenia właściwości samego zarządu przedsiębiorstwem. W świetle art. 292a § 8 k.p.k. zarządca zapewnia ciągłość pracy zabezpieczonego przedsiębiorstwa oraz przekazuje sądowi lub prokuratorowi posiadane informacje mające znaczenie dla toczącego się postępowania, w szczególności o sposobie i okolicznościach wykorzystania tego przedsiębiorstwa do popełnienia przestępstwa lub ukrycia osiągniętej z niego korzyści oraz o rzeczach i dokumentach mogących stanowić dowód w sprawie. Ponadto zarządca sporządza spis składników majątku i praw majątkowych przedsiębiorstwa i przekazuje go prokuratorowi lub sądowi, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu. Właściciel lub inna osoba kierująca przedsiębiorstwem w jego imieniu może wnosić do prokuratora lub sądu, który wydał postanowienie o zabezpieczeniu, o wyłączenie określonych składników majątku lub praw majątkowych z zabezpieczenia (art. 292a § 9 k.p.k.).

Biorąc pod uwagę, że do zarządu przymusowego ustanawianego w trybie art. 292a k.p.k. stosuje się odpowiednio art. 752⁴ § 1 k.p.c., który z kolei odsyła do stosowania przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, w tym do art. 935 § 1 k.p.c., należy stwierdzić, że zapewniając ciągłość pracy zabezpieczonego przedsiębiorstwa (art. 292a § 8 k.p.k.), zarządca ma obowiązek wykonywać w ramach zarządu czynności potrzebne do prowadzenia prawidłowej gospodarki. Zarządca przymusowy przedsiębiorstwa, tak jak zarządca nieruchomości, ma prawo pobierać wszelkie pożytki z przedsiębiorstwa, spieniężać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu

¹² P. Żak, *op. cit.*, s. 155–188.

¹³ Tak P. Żak, *op. cit.*, s. 155–188.

okażą się potrzebne¹⁴. Z treści art. 935 § 1 k.p.c. należy wnosić, że podstawowe kryterium ustalenia, czy działania zarządcy mieszczą się w ustawowym zakresie zarządu, stanowi prowadzenie prawidłowej gospodarki. Zarządca bowiem ma obowiązek dokonywania tego rodzaju czynności. Ocena zaś, czy dana czynność zarządcy jest potrzebna do prowadzenia prawidłowej gospodarki, powinna być dokonywana z gospodarczego, a nie z prawnego punktu widzenia¹⁵.

Kodeks postępowania cywilnego nakłada na zarządcę obowiązek sprawowania zarządu w sposób zgodny z zasadami prawidłowej gospodarki, jednakże nie określa, na czym ta prawidłowa gospodarka ma polegać. Wydaje się, że chodzi o czynności prawne i faktyczne, których w normalnym toku rzeczy można oczekiwać od przeciętnego, zachowującego się racjonalnie przedsiębiorcy prowadzącego określoną działalność gospodarczą, które mają na celu utrzymanie przedsiębiorstwa co najmniej w stanie nie pogorszonym. Wydaje się, że zarządca powinien również podjąć niezbędne czynności mające na celu pełne wykorzystanie możliwości eksploatacyjnych i zdolności produkcyjnych przedsiębiorstwa w celu osiągnięcia dochodów, które będą mogły stanowić zabezpieczenie orzeczonych w przyszłości kar i środków karnych o charakterze majątkowym, przepadku i środków kompensacyjnych, w tym roszczeń majątkowych przeciwko sprawcy przestępstwa, a także kosztów sądowych.

W glosowanym wyroku na aprobatę zasługuje jeden z wniosków, pomimo braku szerszego uzasadnienia, zgodnie z którym z uwagi na konieczność zapewnienia zarządcy przymusowemu możliwości realizowania zadań określonych w art. 292a k.p.k. uzyskuje on, w ramach swoich kompetencji, uprawnienie do skorzystania z prawokształtującego roszczenia ekscydencyjnego (art. 841 k.p.c.). Nie powinno budzić wątpliwości, że zarządca przymusowy ustanawiany na podstawie art. 292a k.p.k. posiada legitymację procesową zarówno czynną, jak i bierną w sprawach dotyczących zarządu przedsiębiorstwem, na mocy odpowiednio stosowanego art. 752⁴ § 1 k.p.c. w zw. z art. 935 § 1 zd. 3 k.p.c.

Uprawnienie do występowania w postępowaniu cywilnym w charakterze strony określa się pojęciem legitymacji procesowej, a o istnieniu takiego uprawnienia rozstrzyga prawo materialne. Legitymację dzieli się na czynną (powód) i bierną (pozwany). Można dokonać rozróżnienia legitymacji na materialną, polegającą na posiadaniu prawa podmiotowego lub interesu prawnego podlegającego ochronie w postępowaniu cywilnym, oraz formalną, przez którą należy rozumieć uprawnienie do występowania w postępowaniu cywilnym celem ochrony cudzego

¹⁴ M. Krakowiak, *Egzekucja przez zarząd przymusowy*, Warszawa 2011, s. 279.

¹⁵ A. Szymański, *Stanowisko prawne zarządcy przymusowego*, „Polski Proces Cywilny” 1939, nr 9–10, s. 284.

lub własnego prawa podmiotowego¹⁶. Prawo cywilne procesowe rozróżnia dwa rodzaje zastępstwa: bezpośrednie i pośrednie. Przy zastępstwie pośrednim zastępca działa na rzecz zastąpionego, lecz w imieniu własnym. Zastępstwo to określa się mianem podstawienia (substytucji, surogacji)¹⁷. Podstawienie procesowe zachodzi wówczas, gdy dany podmiot posiada uprawnienie, czyli legitymację do wystąpienia we własnym imieniu w charakterze strony procesowej zamiast podmiotu objętego działaniem normy prawnej przytoczonej w powództwie¹⁸. Podstawienie może mieć charakter bezwzględny albo względny. Przy podstawieniu bezwzględnym legitymację procesową posiada tylko podmiot podstawiony, nie posiada jej zaś podmiot objęty działaniem przytoczonej w powództwie normy¹⁹. Przy podstawieniu względnym zarówno podmiot podstawiony, jak i podmiot objęty działaniem przytoczonej w powództwie normy prawnej posiada legitymację procesową²⁰.

W przypadku zarządcy przymusowego ustanawianego w postępowaniu karnym w procesie dochodzi do podstawienia procesowego bezwzględnego, a więc w sprawach dotyczących zarządu przedsiębiorstwem legitymację procesową posiada jedynie zarządca, a traci ją przedsiębiorca²¹. Zarządca uzyskuje legitymację procesową do występowania w sprawach dotyczących zarządu przedsiębiorstwem. W tych sprawach zarządca działa w imieniu własnym, ale na rzecz przedsiębiorcy (strony stosunku materialnoprawnego), na mocy odpowiednio stosowanego art. 752⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 935 § 1 zd. 3 k.p.c. Świadczenie powinno być zasądzone w wyroku na rzecz przedsiębiorcy, przy czym powinno zostać spełnione do rąk zarządcy²².

Budzi więc wątpliwości niejednoznaczne stanowisko Sądu Apelacyjnego w zakresie pozostawienia możliwości sprawowania zarządu przez przedsiębiorcę. Z jednej strony Sąd wskazuje, że w celu zapewnienia możliwości zrealizowania zadań przez zarządcę przymusowego dotychczasowy „zarząd właścicielski”, w odniesieniu do składników majątkowych objętych zabezpieczeniem karnym, musi zostać ograniczony w zakresie zapewniającym realizację kompetencji. Dalej nawet wyjaśnia, że ze względu na zagrożenie ukrywania majątku lub podejmowania czynności uniemożliwiających zachowanie substancji przedsiębiorstwa

¹⁶ J. Jodłowski, [w:] *Postępowanie cywilne*, red. J. Jodłowski, Z. Resich, Warszawa 1979, s. 214 i n.

¹⁷ W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2016, s. 180.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, s. 181.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, s. 127.

²² M. Łochowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Szanciło, t. 2, Warszawa 2023, s. 1393.

mogącej w przyszłości zapewnić wykonanie wyroku karnego, należy przyjąć, że „zarząd właścicielski” jest wykluczony. Z drugiej strony Sąd wskazuje, że uzyskanie przez zarządcę sukcesyjnego uprawnienia do skorzystania z roszczenia ekscydencyjnego nie wyklucza założenia wynikającego ze stanowiska zaprezentowanego w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2019 r., zgodnie z którym ustanowienie zarządcy przymusowego na podstawie tego przepisu nie powoduje ustania uprawnień zarządczych właściciela wobec jego majątku lub osoby przez niego upoważnionej, która zarząd taki faktycznie sprawuje.

Należy jednoznacznie opowiedzieć się za stanowiskiem, że skutkiem udzielenia zabezpieczenia poprzez ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem jest nie tylko pozbawienie przedsiębiorcy prawa do dokonywania czynności faktycznych, lecz także pozbawienie go prawa dokonywania wszelkich czynności prawnych dotyczących majątku objętego zarządem²³. Taki wniosek wynika z odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego o zarządzie przymusowym, w szczególności art. 752⁵ k.p.c. Ponadto należy wyrazić wątpliwość co do celowości pozostawienia zarządu osobie, w stosunku do której istnieją poważne przypuszczenia popełnienia czynu zabronionego. Stanowisko, zgodnie z którym podejrzany jest uprawniony do sprawowania zarządu wobec zajętego przedsiębiorstwa, prowadzi do skutków niemożliwych do zaakceptowania z punktu widzenia podstawowego celu zabezpieczenia majątkowego w postępowaniu karnym, jakim jest zapewnienie wykonania w przyszłości orzeczonej grzywny, świadczenia pieniężnego, przepadku, środka kompensacyjnego, zwrotu pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi korzyści majątkowej, jaką sprawca osiągnął z popełnionego przestępstwa albo jej równowartości²⁴. Nie można również zapominać, że jednym z celów wprowadzenia instytucji zarządu przymusowego jest usprawnienie mechanizmów służących pozbawieniu sprawców przestępstw korzyści osiągniętych z popełnienia czynów zabronionych oraz zwiększenie efektywności przepadku mienia²⁵.

Podsumowując, należy opowiedzieć się za stanowiskiem przyznającym zarządcy przymusowemu, ustanowionemu na podstawie art. 292a § 1 k.p.k., legitymację zarówno czynną, jak i bierną w postępowaniach dotyczących zabezpieczonego przedsiębiorstwa. W takich sprawach zarządca przymusowy działa we własnym imieniu, lecz na rzecz przedsiębiorcy, mimo że kodeks postępowania karnego nie udziela jednoznacznej, twierdzącej odpowiedzi. Kompetencje zarządcy przymusowego nie będą ograniczać się jedynie do czynności sądowych,

²³ A. Banaszewska, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, A. Ołaś, LEX/el. 2025, Nb 1.

²⁴ M. Nowacki, *Komentarz do art. 292a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Drązewicz, t. 1, LEX/el. 2020, Nb 1.

²⁵ K.T. Boratyńska, *Komentarz do art. 292a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, LEX/el. 2025, Nb 1.

ale również będą dotyczyć czynności prawnych i faktycznych, mających na celu gospodarowanie z należytą starannością poszczególnymi składnikami majątku wchodzącymi w skład przedsiębiorstwa, tak aby zachować je w stanie nie pogorszonym.

Jednocześnie, dokonując oceny wzajemnej relacji pomiędzy zarządcą przymusowym ustanowionym nad przedsiębiorstwem w postępowaniu karnym na podstawie art. 292a k.p.k. a przedsiębiorcą dotychczas upoważnionym do sprawowania zarządu, należy wskazać, że z momentem wydania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym (art. 293 § 5 k.p.k.) przedsiębiorca traci uprawnienie do sprawowania zarządu, co wynika z wyżej wskazanych celów ustanowienia zarządu przymusowego. Zarządca przymusowy uzyskuje kompetencję do dokonywania zarówno czynności faktycznych, jak i prawnych, w tym czynności sądowych, co oznacza także możliwość wystąpienia z powództwem ekscydencyjnym.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Banaszewska A., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, A. Olaś, LEX/el. 2025.
- Boratyńska K.T., *Komentarz do art. 292a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, LEX/el. 2025.
- Broniewicz W., Marciniak A., Kunicki I., *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2016.
- Jodłowski J., [w:] *Postępowanie cywilne*, red. J. Jodłowski, Z. Resich, Warszawa 1979.
- Kaliński M., Martiszek T., Tataro K., *Reprezentacja przedsiębiorstwa z zarządem przymusowym – glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 17.10.2019 r. (III PZ 15/19)*, „Monitor Prawa Bankowego” 2022, nr 10.
- Krakowiak M., *Egzekucja przez zarząd przymusowy*, Warszawa 2011.
- Kruszyński P., Muszyński M., *Ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 12.
- Łochowski M., [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. T. Szanciło, t. 2, Warszawa 2023.
- Nowacki M., *Komentarz do art. 292a*, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. D. Drąjewicz, t. 1, LEX/el. 2020.
- Osiński L., [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2023.
- Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2017.
- Szymański A., *Stanowisko prawne zarządcy przymusowego*, „Polski Proces Cywilny” 1939, nr 9–10.
- Żak P., *Zabezpieczenie przez ustanowienie przymusowego zarządu przedsiębiorstwa i wyznaczenie zarządcy w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2025, nr 4.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2024, poz. 1568, ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2025, poz. 383, ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz.U. 2025, poz. 911, ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2025, poz. 46, ze zm.).

Orzecznictwo

Postanowienie SN z dnia 17 października 2019 r., III PZ 15/19, OSNP 2020, nr 10, poz. 108.

Wyrok SA w Krakowie z dnia 27 marca 2024 r., I ACa 471/22, Legalis nr 3190141.

ABSTRACT

The commented judgment concerns the right of a compulsory administrator, appointed pursuant to Article 292a of the Criminal Procedure Code, to exercise a claim for damages. The Court of Appeal in Kraków referred the case to the District Court in Kielce for re-examination due to the existence of grounds for not examining the merits of the case. In its reasoning, the Court of Appeal presented an interesting thesis that a compulsory administrator has the right to independently exercise a claim for transfer of assets with respect to a component constituting part of the secured assets, regardless of whether the entrepreneur's asset manager has such a right. The author shares the position of the Court of Appeal on granting the compulsory administrator both active and passive standing in proceedings concerning the secured enterprise. However, the ambiguous position of the Court of Appeal on leaving the possibility of management by the entrepreneur raises doubts.

Keywords: compulsory administration; company; management; legal standing

ABSTRAKT

Głosowany wyrok dotyczy uprawnienia zarządcy przymusowego, ustanawianego na podstawie art. 292a k.p.k., do skorzystania z roszczenia ekscydencyjnego. Sąd Apelacyjny w Krakowie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania z uwagi na zaistnienie przesłanki nierozpoznania istoty sprawy. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny przedstawił interesującą tezę, że zarządca przymusowy ma prawo do samodzielnego skorzystania z roszczenia ekscydencyjnego co do składnika stanowiącego element zabezpieczonej masy majątkowej, niezależnie od takiego uprawnienia po stronie zarządzającego majątkiem przedsiębiorcy. Autorka podzieliła stanowisko Sądu Apelacyjnego co do przyznania zarządcy przymusowemu legitymacji zarówno czynnej, jak i biernej w postępowaniach dotyczących zabezpieczonego przedsiębiorstwa. Wątpliwości budzi natomiast niejednoznaczne stanowisko Sądu Apelacyjnego w zakresie pozostawienia możliwości sprawowania zarządu przez przedsiębiorcę.

Słowa kluczowe: zarząd przymusowy; przedsiębiorstwo; zarząd; legitymacja procesowa